

POPRĘCZNY KODEKS ROWERZYSTY i MOTOROWERZYSTY

asp. szt. Maciej Bednik

PODRĘCZNY KODEKS ROWERZYSTY I MOTOROWERZYSTY

asp. szt. Maciej Bednik

Wydział Ruchu Drogowego
Komendy Wojewódzkiej Policji w Poznaniu

(stan prawny na dzień 1 marca 2008 roku)

WSTĘP

Każdego roku na drogach naszego kraju ma miejsce około 50.000 wypadków drogowych, czyli zdarzeń, w których przynajmniej jedna z osób w nim uczestnicząca ginie lub odnosi obrażenia ciała. W wypadkach tych ginie ponad 5.000 ludzi. To tak, jakby każdego roku z mapy kraju zniknęła jedna średniej wielkości gmina. Rannych zostaje około 60.000 osób, to tak jakby każdy mieszkaniec średniej wielkości miasta powiatowego odniósł obrażenia ciała. Niestety, w tej „czarnej” statystyce swój znaczący udział mają młodzi uczestnicy ruchu drogowego – piesi, rowerzyści i motorowerzyści, uczniowie szkół podstawowych i gimnazjów. Wyobraźmy sobie, że taka szkoła, jak ta do której chodzisz corocznie znika z mapy kraju – tyle dzieci ginie wskutek obrażeń poniesionych w wypadkach drogowych.

NIE BĄDŹ NASTĘPNY – NIE DAJ SIĘ ZABIĆ NA DRODZE – POZNAJ ZASADY BEZPIECZNEGO PORUSZANIA SIĘ ROWEREM I MOTOROWEREM.

Ta książeczka będzie Ci niezbędna nie tylko do uzyskania pierwszego w życiu „prawa jazdy”, czyli karty rowerowej lub motorowerowej, ale także przyda się w szkole, podczas zajęć z wychowania komunikacyjnego. Jeśli chcesz być bezpiecznym rowerzystą lub motorowerzystom musisz znać i przestrzegać przepisów prawa o ruchu drogowym.

Książeczka ta zawiera te pojęcia, znaki i przepisy, które bezwzględnie musisz znać, aby samodzielnie poruszać się rowerem lub motorowerem po drogach, jako pełnoprawny i rozważny jego uczestnik.

WIĘC DO DZIEŁA – NAUCZ SIĘ, ZAPAMIĘTAJ I ZDAJ !

ZDOBĄDŹ SWOJE PIERWSZE PRAWO JAZDY I W DROGĘ !

SPIS TREŚCI

- Uprawnienia do kierowania i warunki uzyskania karty rowerowej i motorowerowej.
- Podstawowe pojęcia i definicje
- Podstawowe zasady ruchu drogowego.
- Zasady dotyczące ruchu pieszych.
- Wyposażenie roweru.
- Wyposażenie motoroweru.
- Zakazy dotyczące rowerzystów i motorowerzystów.
- Kiedy rowerzysta może jechać po chodniku?
- Włączanie się do ruchu.
- Trudne manewry.
- Zmiana kierunku jazdy lub pasa ruchu.
- Zasady pierwszeństwa przejazdu.
- Co oznaczają sygnały nadawane przez kierującego ruchem?
- Które sygnały i przepisy są najważniejsze?
- Jak poruszać się w kolumnie?
- Inne przepisy i zalecenia.
- Znaki drogowe, które bezwzględnie trzeba znać.
- Widzisz wypadek – co robić?

UPRAWNIENIA DO KIEROWANIA I WARUNKI UZYSKANIA KARTY ROWEROWEJ I MOTOROWEROWEJ.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami, kierować pojazdem może osoba, która:

- osiągnęła wymagany wiek,
- jest sprawna pod względem fizycznym i psychicznym,
- posiada wymagane umiejętności do kierowania w sposób niezagrażający bezpieczeństwu ruchu drogowego i nienarażający kogokolwiek na szkodę,
- posiada wymagany dokument stwierdzający uprawnienie do kierowania pojazdem:

KARTA ROWEROWA – uprawnia do kierowania rowerem, można ją uzyskać po ukończeniu 10 lat, po ukończeniu 17 lat uprawnia do kierowania rowerem wieloosobowym oraz do przewożenia na rowerze innej osoby.

Należy jednak pamiętać że przewożony pasażer nie może mieć więcej lat.

Kartę rowerową wydaje nieodpłatnie dyrektor szkoły podstawowej, gimnazjum, szkoły ponadgimnazjalnej oraz szkoły ponadpodstawowej.

KARTA MOTOROWEROWA – uprawnia do kierowania rowerem i motorowerem, można ją uzyskać po ukończeniu 13 lat.

Karta motorowerowa uprawnia również do kierowania pojazdem zaprzęgowym osobę, która ukończyła 15 lat. Kierując motorowerem należy mieć przy sobie również dowód rejestracyjny motoroweru i potwierdzenie opłacenia składki obowiązkowego ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej, tzw. „OC”.

Kartę motorowerową wydaje nieodpłatnie dyrektor gimnazjum, szkoły ponadgimnazjalnej lub szkoły

Kartę rowerową i motorowerową wydaje się po uprzednim sprawdzeniu wiedzy teoretycznej i praktycznej kandydata na kierowcę. Sprawdzenia kwalifikacji osoby ubiegającej się o wydanie karty rowerowej i motorowerowej mogą dokonywać:

- nauczyciel wychowania komunikacyjnego upoważniony przez dyrektora szkoły,
- policjant posiadający specjalistyczne przeszkolenie z zakresu ruchu drogowego,
- egzaminator,

Podstawą wydania karty rowerowej lub motorowerowej jest **arkusz zaliczeń**.

ARKUSZ ZALICZEŃ		
UCZNIĄ UBIEGAJĄCEGO SIĘ O KARTĘ (MOTO) ROWEROWĄ		
Imię i nazwisko ucznia		
Data urodzenia		Klasa
Szkoła		Miejscowość
Adres zamieszkania ucznia		
	Podpisy rodziców, nauczycieli lub innych upoważnionych osób	Uwagi
1.	Opinia nauczyciela (wychowawcy) na podstawie obserwacji zachowania ucznia	
2.	Zgoda rodziców lub opiekunów na wydanie karty (moto) rowerowej	
3.	Wiadomości teoretyczne	
4.	Obsługa techniczna (moto) roweru	
5.	Umiejętności praktyczne z uwzględnieniem zasad ruchu drogowego	
6.	Pomoc przedlekarska	
Kartę (moto) rowerową wydano w szkole dnia		
		Dyrektor Szkoły
		(pieczęć i podpis)

KARTA ROWEROWA I MOTOROWEROWA	
1. Nazwisko	Rogala
2. Imiona	Przemysław
3. Data ur.	19.03.1991
4. Adres zamieszkania, Kod	Kolewo 64-121
Miejsc.	Kolewo
Ul.	Leszczyńska
Nr budynku	3
Nr lokalu	
 (podpis posiadacza)	
5. Data wydania	2002.02.04
	
	
Seria A Nr 1234567	
6. Nazwa szkoły	Szkoła Podstawowa Nr 1
Kod	64-121
Miejsc.	Kolewo
Ul.	Leszczyńska
Nr budynku	14
7. Nr karty	4/2002
 Dyrektor mgr inż. Stanisław Głasiak	

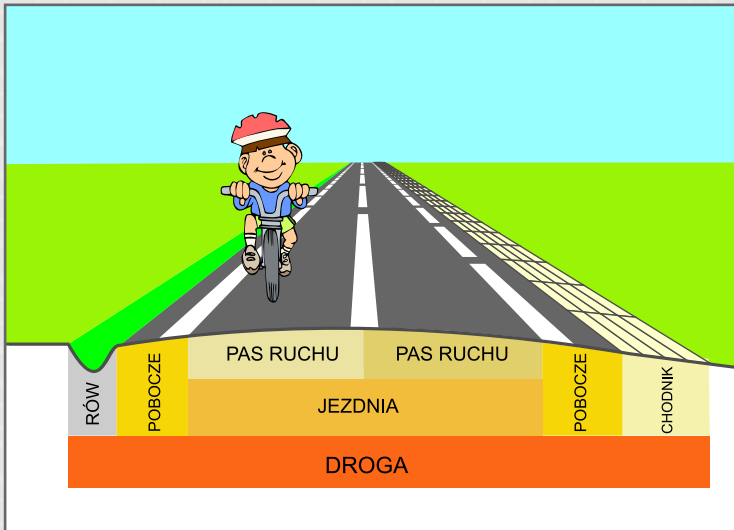
8. Rodzaj pojazdów, na które karta jest ważna:	
Rowerzy	
Motorowery	
9. Zmiana adresu zamieszkania, Kod	
Miejsc.	
Ul.	
Nr budynku	Nr lokalu
Data	
 Dyrektor mgr inż. Stanisław Głasiak	
10. Miejsce na adnotacje	

Karta rowerowa

W przypadku utraty lub zniszczenia karty rowerowej lub motorowerowej, wórniki tych dokumentów wydaje dyrektor szkoły, który je wydał.

PODSTAWOWE POJĘCIA I DEFINICJE.

DROGA	Wydzielony pas terenu składający się z jezdni, pobocza, chodnika, drogi dla pieszych lub drogi dla rowerów, łącznie z torowiskiem pojazdów szynowych znajdującym się w obrębie tego pasa, przeznaczony do ruchu lub postoju pojazdów, ruchu pieszych, jazdy wierzchem lub pędzenia zwierząt.
DROGA TWARDA	Droga z jezdnią o nawierzchni bitumicznej, betonowej, kostkowej, klinkierowej lub brukowcowej oraz z płyt betonowych lub kamienno-betonowych, jeżeli długość nawierzchni przekracza 20 metrów; inne drogi są drogami gruntowymi.
 AUTOSTRADA	Droga dwujezdniowa, oznaczona odpowiednimi znakami drogowymi, na której nie dopuszcza się ruchu poprzecznego, przeznaczona tylko do ruchu pojazdów samochodowych, która na równej, poziomej jezdni mogą rozwinąć prędkość co najmniej 40 km/h, w tym również w razie ciągnięcia przyczep. ZAKAZ WJEŹDŻANIA ROWERAMI I MOTOROWERAMI !
 DROGA EKSPRESOWA	Droga dwu- lub jednojezdniowa, oznaczona odpowiednimi znakami drogowymi, na której skrzyżowania występują wyjątkowo, przeznaczona tylko do ruchu pojazdów samochodowych. ZAKAZ WJEŹDŻANIA ROWERAMI I MOTOROWERAMI !

DROGA DLA ROWERÓW

Droga lub jej część przeznaczona do ruchu rowerów jednośladowych, oznaczona odpowiednimi znakami drogowymi.

JEZDNIA

Część drogi przeznaczona do ruchu pojazdów; określenie to nie dotyczy torowisk wydzielonych w jezdni.

PAS RUCHU

Każdy z podłużnych pasów jezdni wystarczający do ruchu jednego rzędu pojazdów wielośladowych, oznaczony lub nieoznaczony znakami drogowymi.

POBOCZE

Część drogi przyległa do jezdni, która może być przeznaczona do ruchu pieszych lub niektórych pojazdów, postoju pojazdów, jazdy wierzchem lub pędzenia zwierząt.

CHODNIK

Część drogi przeznaczona do ruchu pieszych.

SKRZYŻOWANIE

Przecięcie się w jednym poziomie dróg mających jezdnię, ich połączenie lub rozwidlenie, łącznie z powierzchniami utworzonymi przez takie przecięcia, połączenia lub rozwidlenia; określenie to nie dotyczy przecięcia, połączenia lub rozwidlenia drogi twardej z drogą gruntową lub stanowiącą dojazd do obiektu znajdującego się przy drodze;

RODZAJE SKRZYŻOWAŃ

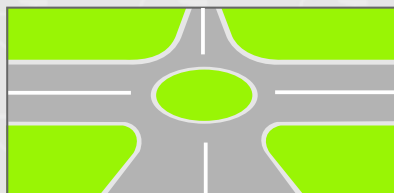
skrzyżowanie w postaci przecięcia dwóch dróg

skrzyżowania w postaci rozwidlenia dróg w kształcie litery T

skrzyżowania w postaci rozwidlenia dróg w kształcie litery Y

skrzyżowanie o ruchu okrężnym, tzw. rondo

STREFA ZAMIESZKANIA

Obszar obejmujący drogi publiczne lub inne drogi, na którym obowiązują szczególne zasady ruchu drogowego, a wjazdy i wyjazdy oznaczone są odpowiednimi znakami drogowymi.

PRZEJŚCIE DLA PIESZYCH

Powierzchnia jezdni, drogi dla rowerów lub torowiska przeznaczona do przechodzenia przez pieszych, oznaczona odpowiednimi znakami drogowymi.

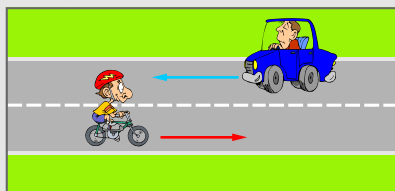

PRZEJAZD DLA ROWERZYSTÓW

Powierzchnia jezdni lub torowiska przeznaczona do przejeżdżania przez rowerzystów, oznaczona odpowiednimi znakami drogowymi.

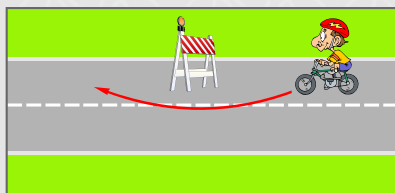
PIESZY

Osoba znajdująca się poza pojazdem na drodze i niewykonująca na niej robót lub czynności przewidzianych odrębnymi przepisami; za pieszego uważa się również osoba prowadząca, ciągnąca lub pchającą rower, motorower, motocykl, wózek dziecięcy, podręczny lub inwalidzki, osoba poruszająca się w wózku inwalidzkim, a także osoba w wieku do 10 lat kierująca rowerem pod opieką osoby dorosłej;

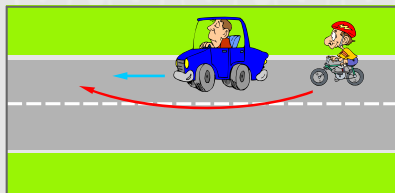
WYMIJANIE

Przejeżdżanie (przechodzenie) obok pojazdu lub uczestnika ruchu poruszającego się w przeciwnym kierunku.

OMIJANIE

Przejeżdżanie (przechodzenie) obok nieporuszającego się pojazdu, uczestnika ruchu lub przeszkody.

WYPRZEDZANIE

Przejeżdżanie(przechodzenie) obok pojazdu lub uczestnika ruchu poruszającego się w tym samym kierunku.

USTĄPIENIE PIERWSZEŃSTWA

Powstrzymanie się od ruchu, jeżeli ruch mógłby zmusić innego kierującego do zmiany kierunku lub pasa ruchu albo istotnej zmiany prędkości, a pieszego – do zatrzymania się, zwolnienia lub przyspieszenia kroku;

ROWER	Pojazd jednośladowy lub wielośladowy poruszany siłą mięśni osoby jadącej tym pojazdem.
MOTOROWER	Pojazd jednośladowy lub dwuśladowy zaopatrzony w silnik spalinowy o pojemności skokowej nieprzekraczającej 50 cm ³ , którego konstrukcja ogranicza prędkość jazdy do 45 km/h.

PODSTAWOWE ZASADY RUCHU DROGOWEGO.

- Wszystkich kierujących pojazdami, w tym także rowerami i motorowerami, obowiązuje ruch prawostronny to znaczy: że należy zajmować pas najbliższy prawej krawędzi drogi, a jadąc tym pasem należy jechać możliwie jak najbliżej prawej strony.
- Kierujący rowerem lub motorowerem jest obowiązany poruszać się w pierwszej kolejności po poboczu chyba, że pobocze nie nadaje się do jazdy lub ruch pojazdu utrudniałby ruch pieszych.

- Rowerzysta ma obowiązek korzystać w kolejności: z drogi dla rowerów lub z drogi dla rowerów i pieszych, z pobocza, z jezdni.

ZASADY DOTYCZĄCE RUCHU PIESZYCH.

Pieszy jest obowiązany korzystać z chodnika lub drogi dla pieszych, a w razie ich braku – z pobocza. Jeżeli nie ma pobocza lub czasowo nie można z niego korzystać (roboty drogowe, zalane wodą, grząskie błoto), pieszy może iść po drodze dla rowerów (ustępując pierwszeństwa rowerzystom), a w ostateczności może iść po jezdni, możliwie blisko jej krawędzi i ma obowiązek ustępowania miejsca nadjeżdżającym pojazdom.

Idąc po poboczu lub po jezdni pieszy ma obowiązek iść lewą stroną, a więc w przeciwnym kierunku do nadjeżdżających pojazdów.

Pieszym zabrania się:

- wchodzenia na jezdnię bezpośrednio przed jadący pojazd, w tym także na przejściach dla pieszych,
- wchodzenia na jezdnię spoza pojazdu lub przeszkody, zza której nie widać nadjeżdżających pojazdów z obu stron
- zwalniania kroku lub zatrzymywania się podczas przechodzenia przez jezdnię lub torowisko, również na przejściu dla pieszych,
- przebiegania przez jezdnię,
- wchodzenia na torowisko, gdy zapory lub półzapory (rogatki) są opuszczone lub opuszczanie ich rozpoczęto,
- przechodzenia przez jezdnię w miejscu, gdzie łańcuszki lub barierki oddzielają chodnik lub pobocze od jezdni,

WYPOSAŻENIE ROWERU

Rower musi być wyposażony:

1. z przodu: w jedno światło pozycyjne barwy białej lub żółtej selektywnej,
2. z tyłu: w jedno światło pozycyjne barwy czerwonej, które może być migające,
3. z tyłu: w jedno światło odblaskowe barwy czerwonej, w kształcie innym niż trójkąt,
4. co najmniej jeden skutecznie działający hamulec,
5. dzwonek lub inny sygnał ostrzegawczy o nieprzerwałym dźwięku,

Światła roweru winny być widoczne z odległości minimum 150 metrów.

Dodatkowo rower może być wyposażony:

6. w światła odblaskowe barwy żółtej samochodowej, widoczne również z boku roweru, np. w kołach i w pedałach.

WYPOSAŻENIE MOTOROWERU.

Motorower musi być wyposażony:

1. z przodu: w jedno światło mijania barwy białej lub żółtej selektywnej oświetlające drogę na odległość co najmniej 30 metrów, które nie może oślepić innych uczestników ruchu,
2. z tyłu: w jedno światło pozycyjne barwy czerwonej, które może być migające
3. z tyłu: w jedno światło odblaskowe barwy czerwonej, w kształcie innym niż trójkąt,
4. w boczne światło odblaskowe, w kształcie innym niż trójkąt, barwy żółtej samochodowej,
5. w dwa niezależnie, skutecznie działające hamulce,
6. w dzwonek lub inny sygnał ostrzegawczy o nieprzerażliwym dźwięku,
7. w tłumik wydechu,
8. w lusterko wsteczne, umieszczone po lewej stronie pojazdu,
9. w tablicę rejestracyjną.

Dodatkowo motorower może być wyposażony w:

10. jedno światło drogowe barwy białej lub żółtej selektywnej,
11. jedno światło pozycyjne barwy białej lub żółtej selektywnej,
12. dwa przednie i dwa tylne kierunkowskazy barwy żółtej samochodowej,
13. jedno światło hamowania „STOP” barwy czerwonej.

ZAKAZY DOTYCZĄCE ROWERZYSTÓW I MOTOROWERZYSTÓW

Rowerzystom i motorowerzystom zabrania się:

- jazdy po jezdni obok innego uczestnika ruchu,

- jazdy bez trzymania przynajmniej jednej ręki na kierownicy,

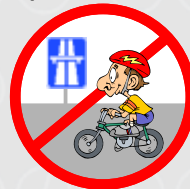
- jazdy bez trzymania nóg na pedałach lub podnóżkach,

- czepiania się innych pojazdów (ręką, za pomocą linki lub w inny sposób) – zabrania się holowania rowerów i motorowerów,

- jazdy po autostradzie i drodze ekspresowej

Rowerzystom podczas przejeżdżania przez przejazd dla rowerów zabrania się:

- wjeżdżania bezpośrednio przed jadący pojazd,
- zwalniania lub zatrzymywania się bez uzasadnionej przyczyny.

KIEDY ROWERZYSTA MOŻE JECHAĆ PO CHODNIKU?

Kierujący rowerem jednośladowym może jechać po chodniku lub po drodze dla pieszych, tylko w wyjątkowych przypadkach gdy:

- szerokość chodnika jest większa niż 2 metry, a na drodze wzdłuż chodnika pojazdy mogą jechać szybciej niż 50 km/h i nie wydzielono drogi dla rowerów,

- jest dorosły i opiekuje się osobą w wieku do lat 10 jadącą rowerem.

Kierujący rowerem jadąc po chodniku lub drodze dla pieszych ma obowiązek jechać powoli i ustępować miejsca pieszym.

WŁĄCZANIE SIĘ DO RUCHU

Włączanie się do ruchu to bardzo ważny i niebezpieczny manewr, wymagający zachowania szczególnej ostrożności. Włączający się do ruchu musi ustępować pierwszeństwa (miejsca) innym pojazdom i pieszym, którzy już w ruchu uczestniczą.

Włączanie się do ruchu następuje gdy:

- rozpoczyna się jazdę po postoju lub zatrzymaniu się niewynikającym z przepisów ruchu drogowego,
- wyjeżdża się na drogę z podwórka, parkingu, placu zabaw, z bramy itp...,
- wyjeżdża się na drogę ze strefy zamieszkania,
- wyjeżdża się na drogę z pola lub na drogę twardą z drogi gruntowej,
- wyjeżdża się na jezdnię lub pobocze z drogi dla rowerów.

TRUDNE MANEWRY

WYMIJANIE

Podczas wymijania rowerzysta i motorowerzysta ma obowiązek zachować bezpieczny odstęp od wymijanego pojazdu lub uczestnika ruchu, a w razie potrzeby zjechać na prawo i zmniejszyć prędkość lub zatrzymać się.

WYPRZEDZANIE

Gdy wyprzedzasz:

- upewnij się że masz dostateczną widoczność i miejsce do wyprzedzenia (z przodu),
- upewnij się, czy pojazd jadący za tobą nie rozpoczął wyprzedzania (odwrócić się, lub sprawdzić w lusterku wstecznym),

- upewnij się, czy pojazd jadący przed tobą nie sygnalizuje zamiaru zmiany pasa ruchu lub skrętu w lewo,
- przed rozpoczęciem wyprzedzania zasygnalizuj ten zamiar (włącz lewy kierunkowskaz lub wyciągnij rękę w lewo),
- po wykonaniu manewru – zasygnalizuj zjazd na swój pas ruchu,

Nie wolno wyprzedzać:

- na skrzyżowaniach, z wyjątkiem skrzyżowań o ruchu kierowanym (działa sygnalizacja świetlna lub ruchem kieruje policjant) lub skrzyżowań o ruchu okrężnym (ronda),
- przy dojeżdżaniu do wierzchołka wzniesienia,
- na zakręcie oznaczonym znakami ostrzegawczymi.

Przy wyprzedzaniu należy zachować bezpieczny odstęp od wyprzedzanego pojazdu lub uczestnika ruchu; przy wyprzedzaniu pojazdu jednośladowego (roweru, motoroweru, motocykla) lub kolumny pieszych, odstęp nie może być mniejszy niż 1 metr.

Wyprzedzanie może odbywać się wyłącznie z lewej strony, z wyjątkiem wyprzedzania pojazdu sygnalizującego zamiar skręcenia w lewo i wyprzedzania tramwaju – wyprzedzamy z prawej strony.

Gdy jesteś wyprzedzany:

- zjedź jak najbardziej na prawo,
- jedź z tą samą prędkością, a w razie potrzeby zwolnij lub zatrzymaj się.

OMIJANIE

Podczas omijania rowerzysta i motorowerzysta ma obowiązek zachować bezpieczny odstęp od omijanego pojazdu, uczestnika ruchu lub przeszkody, a w razie potrzeby zmniejszyć prędkość. Omijanie pojazdu sygnalizującego zamiar skręcenia w lewo może odbywać się tylko z jego prawej strony. Pozostałe zasady bezpieczeństwa są takie jak podczas wyprzedzania.

ZMIANA KIERUNKU JAZDY LUB PASA RUCHU

Podczas jazdy na drodze bardzo często musimy zmieniać kierunek jazdy (skręcać) lub zmieniać pas ruchu (np. podczas wyprzedzania lub omijania).

Przed przystąpieniem do wykonania skrętu należy upewnić się, że nie spowodujemy zagrożenia bezpieczeństwa zajeżdżając innym pojazdom drogę (podobnie jak podczas wyprzedzania). Należy również zawnoczasu i wyraźnie zasygnalizować zamiar skrętu.

Jak bezpiecznie skręcić w lewo ?

- upewnij się, że nie zajeździsz drogi pojazdom jadącym z tyłu,
- zasygnalizuj zamiar skrętu,
- na drogach dwukierunkowych – zjeźdz na pas ruchu przy środku, a na drogach jednokierunkowych zjeźdz do lewej krawędzi jezdni,
- przepuść pojazdy, które nadjężdżają z przodu – w razie potrzeby zatrzymaj się,
- jak droga wolna – jeźdz, przepuść pieszych, którzy mogą przechodzić przez jezdnię w która wjeźdzasz,
- zajmij pas najbliższy prawej krawędzi jezdni.

Gdzie nie wolno zawnracać ?

- w tunelach, ma mostach i wiaduktach,
- na drodze jednokierunkowej,
- w miejscach, gdzie zawnracanie mogłoby spowodować zagrożenie bezpieczeństwa w ruchu lub ruch ten utrudniało (wniesienia, zakręty, miejsca o słabej widoczności lub na bardzo ruchliwych drogach).

Jak nie musisz to nie zawnracaj – to bardzo niebezpieczny manewr !

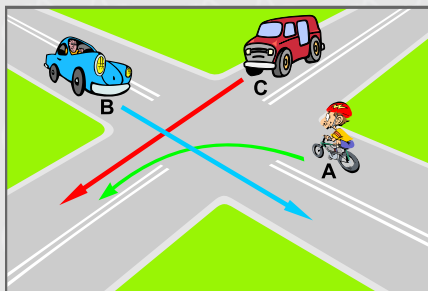
ZASADY PIERWSZEŃSTWA PRZEJAZDU

Na wszystkich skrzyżowaniach pierwszeństwo przejazdu mają pojazdy uprzywilejowane w ruchu, a więc pojazdy policji, straży pożarnej, pogotowia ratunkowego i innych służb ratujących życie, zdrowie i mienie, które wysyłają niebieskie światło błyskowe i dźwięk o modulowanym tonie.

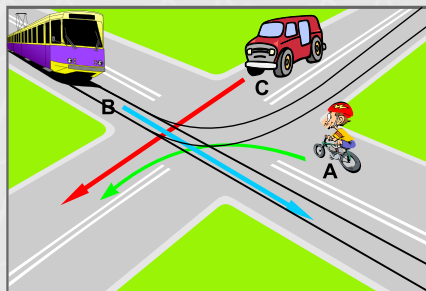
SKRZYŻOWANIA RÓWNORZĘDNE.

Skrzyżowania takie występują najczęściej w dzielnicach domków jednorodzinnych. Nie ma znaków, więc o pierwszeństwie przejazdu decyduje zasada – przepuść pojazd nadjężdżający z Twojej prawej strony.

Należy również pamiętać, że pierwszeństwo na takim skrzyżowaniu ma tramwaj – bez względu z której strony nadjeżdża i w którą stronę skręca. Skręcając na takim skrzyżowaniu w lewo należy również przepuścić pojazd jadący z przeciwka na wprost lub skręcający w prawo.

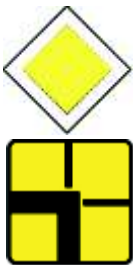
Kolejność przejazdu: B – C – A

Kolejność przejazdu: B – C -- A

SKRZYŻOWANIA OZNAKOWANE ZNAKAMI DROGOWYMI.

 <p>USTĄP PIERWSZEŃSTWA</p>	<p>Jeżeli przy wjeździe na skrzyżowanie ustawiony jest znak drogowy „ustąp pierwszeństwa”, to musisz poczekać i przepuścić wszystkie pojazdy jadące drogą poprzeczną (główną). Skręcając w lewo –musisz przepuścić również pojazdy jadące z przeciwka na wprost lub skręcające w prawo.</p>
 <p>STOP</p>	<p>Przy wjeździe na skrzyżowanie, gdzie widoczność drogi głównej jest ograniczona, lub przed przejazdem kolejowym może być ustawiony znak „STOP”. Trzeba bezwzględnie zatrzymać swój pojazd (nawet jak na drodze poprzecznej nie widzimy żadnego pojazdu). Zatrzymać należy się przed wymalowaną na jezdni linią zatrzymania, a gdy jej nie ma to należy zatrzymać się przedjezdnią drogi głównej. Po zatrzymaniu musisz poczekać i przepuścić wszystkie pojazdy jadące drogą poprzeczną (główną). Skręcając w lewo – musisz przepuścić również pojazdy jadące z przeciwka na wprost lub skręcające w prawo.</p>
 <p>DROGA Z PIERWSZEŃSTWEM</p>	<p>Jeżeli przy wjeździe na skrzyżowanie ustawiony jest znak drogowy „droga z pierwszeństwem”, to masz pierwszeństwo przejazdu. Należy jednak przepuścić tramwaj, który jedzie z przeciwka i skręca obojętnie w którą stronę. Skręcając w lewo – musisz przepuścić pojazdy jadące z przeciwka na wprost lub skręcające w prawo.</p>

Na niektórych skrzyżowaniach przebieg drogi z pierwszeństwem jest inny, niż prosto. Wówczas ustawiane są dwa znaki drogowe: „**droga z pierwszeństwem**” z tabliczką, na której **szerszą linią zaznaczono drogę główną**. W tej sytuacji, jadąc w lewo masz pierwszeństwo przejazdu

SKRZYŻOWANIA Z RUCHEM OKRĘŻNYM (RONDA)

Ronda, oznakowane są z reguły dwoma znakami drogowymi: „**ustąp pierwszeństwa**” i „**ruch okrężny**”. Ustawione one są przy wszystkich wjazdach na rondo. Ruch na takim skrzyżowaniu odbywa się dookoła wysepki lub placu. Wjeżdżając na takie skrzyżowanie należy ustąpić pierwszeństwa wszystkim pojazdom, które poruszają się już w środku ronda.

SKRZYŻOWANIA Z SYGNALIZACJĄ ŚWIETLNA

Na wielu skrzyżowaniach pierwszeństwo przejazdu reguluje sygnalizacja świetlna.

„**Czerwone światło**” – zabrania wjazdu za sygnalizator.

„**Żółte światło**” - zabrania wjazdu za sygnalizator. Zaraz zapali się sygnał czerwony.

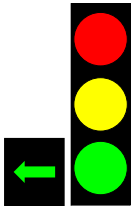
„**Zielone światło**” – zezwolenie na wjazd za sygnalizator. Możemy wjechać na skrzyżowanie. Skręcając w lewo – musisz przepuścić pojazdy jadące z przeciwka na wprost lub skręcające w prawo.

„**Czerwone i żółte światło**” – przygotuj się do jazdy, za chwilę zapali się światło zielone.

Gdy na takim sygnalizatorze wyświetlany jest sygnał zielony, to możesz wjechać na skrzyżowanie, jeżeli **zamierzasz jechać prosto lub w lewo. Masz pierwszeństwo.**

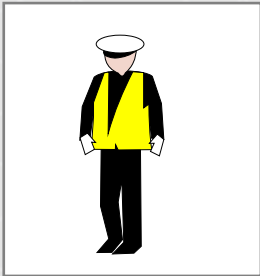
SYGNALIZATOR TEN ZABRANIA JEDNOCZEŚNIE ZAWRACANIA.

Gdy na takim sygnalizatorze wyświetlany jest sygnał czerwony, i jednocześnie świeci się strzałka w lewo, to możesz wjechać na takie skrzyżowanie jeżeli zamierzasz skręcić w lewo lub zawrócić. Najpierw musisz się jednak zatrzymać przed sygnalizatorem i ustąpić pierwszeństwa pieszym. Twój manewr skrętu lub zawracania nie może utrudnić jazdy innym pojazdom

CO OZNACZAJĄ SYGNAŁY NADAWANE PRZEZ KIERUJĄCEGO RUCHEM?

POSTAWA POLICJANTA, A ŚWIATŁA.

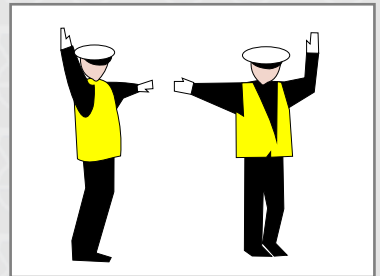

Postawa w której policjant stoi przodem lub tyłem do nadjeżdżających pojazdów, oznacza zakaz wjazdu na skrzyżowanie lub odcinek drogi za policjantem, a dla pieszych - zakaz wejścia na jezdnię.

CZERWONE ŚWIATŁO

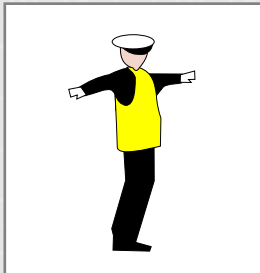
Postawa w której policjant zwrócony jest przodem lub tyłem do nadjeżdżających pojazdów z ręką podniesioną do góry, oznacza że za chwilę będzie dawany sygnał zezwalający lub zabraniający wjazdu lub wejścia.

POMARAŃCZOWE LUB POMARAŃCZOWE I CZERWONE ŚWIATŁO

Postawa w której policjant zwrócony jest bokiem do nadjeżdżających pojazdów, oznacza zezwolenie na wjazd na skrzyżowanie lub odcinek drogi za policjantem, a dla pieszych zezwolenie na wejście na jezdnię.

ZIELONE ŚWIATŁO

KTÓRE SYGNAŁY I PRZEPISY SĄ NAJWAŻNIEJSZE?

Każdy uczestnik ruchu musi stosować się w kolejności do:

- **poleceń i sygnałów dawanych przez osoby kierujące ruchem lub uprawnione do jego kontroli** (mają one pierwszeństwo przed sygnałami świetlnymi i znakami drogowymi).
- **sygnałów świetlnych** (mają one pierwszeństwo przed znakami drogowymi regulującymi pierwszeństwo przejazdu),
- **znaków pionowych,**
- **znaków poziomych** (malowane na jezdni linie barwy żółtej są ważniejsze od linii białych),
- **innych przepisów o ruchu drogowym.**

JAK PORUSZAĆ SIĘ W KOLUMNIE?

Rower i motorower to bardzo popularne pojazdy, służące często do odbywania długich wycieczek w gronie przyjaciół. Należy wówczas pamiętać, że jadąc w zorganizowanej kolumnie należy stosować się do poniższych przepisów:

- w jednej kolumnie nie może jechać więcej niż **15 rowerów** lub **5 motorowerów**,
- odległość między kolumnami rowerów nie może być mniejsza niż **200 metrów**,
- odległość między kolumnami motorowerów nie jest określona w przepisach, ale bezpieczne będzie zachowanie odległości minimum **500 metrów**,
- każdy z kierujących pojazdem jadący w kolumnie musi posiadać uprawnienia – kartę rowerową lub motorowerową,
- jazda w kolumnie nie zwalnia od przestrzegania wszystkich przepisów prawa o ruchu drogowym.

INNE PRZEPISY I ZALECENIA

- Motorowerysta oraz pasażer są **obowiązani** używać **kasków ochronnych** podczas jazdy na drodze twardej.
- Rowerzysta nie ma obowiązku używania kasku ochronnego, jednak jest to **zalecane**, gdyż kask doskonale chroni głowę rowerzysty przed urazami.
- Kierujący motorowerem, jadąc po drodze dla rowerów nie może przekraczać prędkości **40 km/h**, a na drodze dla rowerów i pieszych, nie może jechać szybciej niż **30 km/h**.
- Prędkość dopuszczalna motoroweru, którym przewozi się dziecko do lat 7 wynosi **40 km/h**.
- Używanie motoroweru nie może powodować uciążliwości dla środowiska, takich jak **nadmierny hałas lub dymienie**.
- Kierujący motorowerem jest obowiązany używać przez całą dobę **światel mijania**,
- **Zaleca się** stosowanie przez rowerzystów i motorowerystów **kamizelek odblaskowych**, które znacznie podnoszą ich widzialność, a przez to **zwiększają**.

ZNAKI DROGOWE, KTÓRE BEZWZGLĘDNIE TRZEBA ZNAĆ

Znaki drogowe stanowią bardzo ważny element przepisów o ruchu drogowym. Ich znajomość pozwala na właściwe zachowanie się na drodze, zwrócenie uwagi na niebezpieczeństwo, zajęcie odpowiedniego miejsca na drodze, czy też zorientowanie się o przebiegu pierwszeństwa. Dzięki znakom drogowym ruch na naszych drogach i ulicach jest uporządkowany i czytelny. Są również źródłem wielu potrzebnych kierującemu informacji.

Na drogach spotykamy znaki drogowe **pionowe** (tarcze o określonym kształcie z namalowanymi symbolami) oraz **poziome** (linie, napisy i symbole malowane na jezdni).

Nie ma potrzeby, aby kierujący rowerem, czy też motorowerem znał wszystkie znaki drogowe, gdyż część z nich dotyczy tylko kierujących samochodami lub

ZNAKI OSTRZEGAWCZE

Uprzedzają o miejscach niebezpiecznych na drodze, ustawione są z dużym wyprzedzeniem, aby móc się przygotować do trudnej sytuacji na drodze.

 <p>USTĄP PIERWSZEŃSTWA</p>	<p>Musisz poczekać i przepuścić wszystkie pojazdy jadące drogą poprzeczną (główną).</p>
 <p>NIEBEZPIECZNY ZAKRĘT W PRAWO (LEWO)</p>	<p>Znaki te ostrzegają o dojeżdżaniu do ostrych, niebezpiecznych zakrętów.</p>
 <p>SKRZYŻOWANIE DRÓG</p>	<p>Ostrzega o dojeżdżaniu do skrzyżowania dróg równorzędnych. Przepuść pojazdy nadjeżdżające z prawej strony.</p>
 <p>SKRZYŻOWANIE Z DROGAMI PODPORZĄDKOWANYMI</p>	<p>Na takim skrzyżowaniu mamy pierwszeństwo.</p>
 <p>SKRZYŻOWANIE Z DROGA PODPORZĄDKOWANĄ WYSTĘPUJĄCĄ PO PRAWĘJ (LEWEJ) STRONIE</p>	<p>Na takim skrzyżowaniu mamy pierwszeństwo.</p>
 <p>WŁÓT DROGI JEDNOKIERUNKOWEJ Z PRAWĘJ (Z LEWEJ) STRONY</p>	<p>Na takim skrzyżowaniu mamy pierwszeństwo. Nie możemy jednak skrócić odpowiednio w prawo lub w lewo.</p>

**NIERÓWNA DROGA,
PRÓG ZWALNIAJĄCY**

Możesz spodziewać się nierówności na drodze – **zwolnij**.

**SKRZYŻOWANIE
O RUCHU OKRĘŻNYM**

Ostrzega o zbliżaniu się do ronda

**PRZEJAZD KOLEJOWY
Z ZAPORAMI (BEZ ZAPÓR)**

Należy wzmocnić uwagę i upewnić się czy do przejazdu kolejowego nie zbliża się pociąg.

**WĘŻENIE JEZDNI – DWOSTRONNE –
PRAWOSTRONNE, LEWOSTRONNE**

Możesz spodziewać się zwężenia w związku z robotami na drodze lub na mostach i pod wiaduktami. Jeżeli jedziesz od strony zwężenia, zwolnij – przepuść pojazdy jadące z przeciwnika. Na zwężeniach zazwyczaj pierwszeństwo przejazdu regulują znaki.

**ŚLISKA JEZDNI
I SYPKI ŻWIR**

Zwolnij, na takim odcinku jezdni możesz wpaść w poślizg.

**PRZEJŚCIE DLA
PIESZYCH**

Zwolnij, dojeżdżasz do przejścia dla pieszych.

DZIECI

Zwolnij, jadąc dalej możesz spotkać dzieci. Jesteś w pobliżu szkoły, przedszkola lub placu zabaw.

BOCZNY WIATR

Uważaj, zwolnij, możesz spotkać się z silnymi podmuchami wiatru i możesz stracić panowanie nad kierownicą.

**NIEBEZPIECZNY ZJAZD
I STROMY PODJAZD**

Jadąc z góry nie przyspieszaj – pamiętaj, że rozpędzony pojazd trzeba będzie zatrzymać; jadąc pod górę – zmień przerzutkę, licząc się z tym, że rower trzeba będzie pchać.

**ODCINEK JEZDNI
O RUCHU
DWUKIERUNKOWYCH**

Uważaj, z przeciwną mogą jechać pojazdy. Dotychczas jechałeś drogą jednokierunkową.

TRAMWAJ

Uważaj, zwolnij – dojeżdżasz do przejazdu tramwajowego.

ZNAKI ZAKAZU

Niestosowanie się do tych znaków może narazić Cię na niebezpieczeństwo.

**ZAKAZ RUCHU
W OBU KIERUNKACH**

Oznacza, że za ten znak nie wolno wjeżdżać żadnymi.

ZAKAZ WJAZDU

Zabrania wjeżdżania pojazdami za ten znak. Jeśli wjedziesz – możesz jechać „pod prąd” drogą jednokierunkową.

**ZAKAZ WJAZDU
ROWERÓW**

Zabrania jazdy rowerem po jezdni i po poboczu.

**ZAKAZ WJAZDU
MOTOROWERÓW**

Zabrania jazdy motorowerem po jezdni i po poboczu.

**ZAKAZ SKRĘTU W LEWO
(W PRAWO)**

Znaki dotyczą najbliższej jezdni, przed którą zostały ustawione. „Zakaz skrętu w lewo” zabrania również zawracania.

**ZAKAZ
ZAWRACANIA**

Obowiązuje od miejsca ustawienia znaku do najbliższego skrzyżowania i na najbliższym skrzyżowaniu. Nie zabrania skrętu w lewo.

**ZAKAZ RUCHU
PIESZYCH**

Znak zakazuje poruszania się pieszych.

Oznacza zakaz przekraczania prędkości określonej na znaku liczbą km/h. Znak ten odwołuje np. skrzyżowanie.

**OGRANICZENIE
PRĘDKOŚCI**

Oznacza wjazd w obszar, gdzie zabrania się przekraczania prędkości określonej na znaku. Znak nie odwołuje skrzyżowanie jedynie znak „**koniec strefy ograniczonej prędkości**”.

**STREFA OGRANICZONEJ
PRĘDKOŚCI**

Zabrania zatrzymywania się pojazdem na jezdni i poboczu.

**ZAKAZ
ZATRZYMYWANIA SIĘ**

Znak ten stosuje się na zwężeniach jezdni. Musisz przepuścić pojazdy jadące z przeciwnika – zjechać do prawej strony lub się zatrzymać.

**PIERWSZEŃSTWO DLA
NADJEŹDZAJĄCYCH
Z PRZECIWKĄ**

ZNAKI NAKAZU

Zobowiązują kierującego pojazdem do jazdy w określonym kierunku.

Znak zakazuje poruszania się pieszych.

**ZAKAZ RUCHU
PIESZYCH**

Przed tymi znakami musisz skręcić.

**NAKAZ JAZDY W LEWO
(W PRAWO) PRZED ZNAKIEM**

**NAKAZ JAZDY W LEWO
(W PRAWO) ZA ZNAKIEM**

Po przejechaniu za te znaki musisz skrócić.

**NAKAZ JAZDY Z LEWEJ
(Z PRAWYJ) STRONY ZNAKU**

Obok tego znaku musisz przejechać z lewej (prawej) strony. Jak tego nie zrobisz – możesz wjechać „pod prąd”.

**NAKAZ JAZDY
PROSTO**

Zabrania skręcania na najbliższym skrzyżowaniu w lewo i w prawo. (Nie pomył tego znaku ze znakiem „droga jednokierunkowa”).

RUCH OKRĘŻNY

Wjeżdżasz na rondo. Musisz jechać dookoła wysepki lub placu, zgodnie z kierunkiem strzałek na znaku.

**DROGA DLA
ROWERÓW**

Oznacza drogę przeznaczoną dla kierujących rowerami jednośladowymi. Jadąc rowerem musisz z niej korzystać.

ZNAKI INFORMACYJNE

Informują, jak należy korzystać z drogi i jakie obiekty znajdują się w jej pobliżu.

**DROGA
JEDNOKIERUNKOWA**

Wszystkie pojazdy muszą jechać w jednym kierunku. Na takiej drodze zabrania się zawracania. (Nie pomył tego znaku ze znakiem „nakaz jazdy prosto” – na skrzyżowaniu możesz skrócić w prawo lub w lewo).

**PIERWSZEŃSTWO NA
ZWĘŻONYM ODCINKU**

Jadące z przeciwnika pojazdy muszą Cię przepuścić. Po przeciwnej stronie zwężenia stoi znak „pierwszeństwo dla nadjeżdżających z przeciwnika”

**PRZEJŚCIE DLA
PIESZYCH**

Oznacza miejsce przeznaczone do przechodzenia pieszych w poprzek drogi. Przy tym znaku wymalowana na jezdni jest „zebra”.

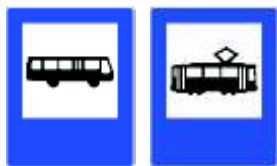
**AUTOSTRADA I DROGA
EKSPRESOWA**

Znaki te jednocześnie zabraniają wjazdu rowerów i motorowerów.

**STREFA
ZAMIESZKANIA**

Obszar w którym pieszy ma pierwszeństwo, prędkość ograniczona jest do 20 km/h, wyjeżdżając z takiej strefy włączasz się do ruchu – masz obowiązek ustąpienia pierwszeństwa wszystkim pojazdom.

**PRZYSTANEK AUTOBUSOWY,
PRZYSTANEK TRAMWAJOWY**

Jadąc obok przystanków zwiększ uwagę, zwolnij – zwróć uwagę na pieszych. Gdy autobus wyjeżdża z zatoki przystankowej musisz go wypuścić.

**OBSZAR ZABUDOWANY I KONIEC
OBSZARU ZABUDOWANEGO**

Znak oznacza początek koniec obszaru zabudowanego.

ZNAKI UZUPEŁNIAJĄCE

KIERUNKI NA PASACH RUCHU

Wskazuje dozwolone, zgodne ze strzałkami umieszczonymi na znaku, kierunki jazdy z poszczególnych pasów ruchu.

ZNAKI POZIOME

To linie, strzałki, napisy i symbole malowane na jezdni, które uzupełniają znaki

P-1 P-2 P-3 P-4

P-1 „linia pojedyncza przerywana” – wyznacza pasy ruchu,

P-2 „linia pojedyncza ciągła” oddziela pasy ruchu o tym samym kierunku; zabrania się przejeżdżania i najeżdżania na tę linię,

P-3 „linia jednostronnie przekraczalna” – oznacza zakaz przejeżdżania i najeżdżania na tę linię od strony linii ciągłej,

P-4 „linia podwójna ciągła” – dzieli pasy ruchu o przeciwnych kierunkach; zabrania się przejeżdżania i najeżdżania na tę linię.

**STRZAŁKA
NAPROWADZAJĄCA**

Oznacza nakaz wjazdu na pas wskazany strzałką; pas ruchu którym jechaliśmy – kończy się.

**LINIA BEZWZGLĘDNEGO
ZATRZYMANIA – STOP**

Wskazuje miejsce zatrzymania w związku ze znakiem pionowym „STOP”. Przed tą linią musisz koniecznie się zatrzymać.

**LINIA WARUNKOWEGO
ZATRZYMANIA ZŁOŻONA
Z TRÓJKĄTÓW**

Wskazuje miejsce zatrzymania pojazdu przed drogą główną. Występuje wspólnie ze znakiem „ustęp pierwszeństwa”.

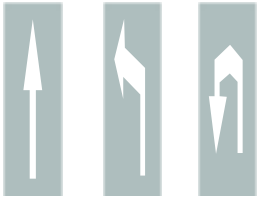
**LINIA WARUNKOWEGO
ZATRZYMANIA ZŁOŻONA
Z PROSTOKĄTÓW**

Wskazuje miejsce zatrzymania pojazdu na skrzyżowaniu, przed przejściem dla pieszych lub przed sygnalem świetlnym.

**POWIERZCHNIA
WYŁĄCZONA**

Oznacza powierzchnię drogi na którą wjazd i zatrzymywanie są zabronione.

- strzałka kierunkowa na wprost
- strzałka kierunkowa do skręcania
- strzałka kierunkowa do zawracania

Oznaczają, że jazda z pasa ruchu, na którym są umieszczone, jest dozwolona tylko w kierunku wskazanym strzałką.

BUS

ROWER

Znaki te odpowiednio oznaczają pas ruchu przeznaczony wyłącznie dla autobusów i rowerów.

DODATKOWE ZNAKI SZLAKÓW ROWEROWYCH

Jadąc na wycieczkę rowerowa wybieraj wyznaczone szlaki rowerowe. Jest to bezpieczne, a trasy są ciekawe i umieszczone z dala od ruchu innych pojazdów.

R-1

R-1a

R-1b

R-2

R-2a

R-3

- R-1** – „szlak rowerowy krajowy”,
R-1a – „początek (koniec) szlaku rowerowego krajowego”,
R-1b – „zmiana kierunku szlaku rowerowego krajowego”,
R-2 – „szlak rowerowy międzynarodowy”,
R-2a – „zmiana kierunku szlaku rowerowego międzynarodowego”,
R-3 – „tablica szlaku rowerowego”.

Będąc na wycieczce pomocne mogą okazać się **znaki kierunku i miejscowości, a także drogowskazy**.

	Drogowskaz z nazwą miejscowości.
	Drogowskaz w kształcie strzały do miejscowości podający do niej odległość.
	Drogowskaz do dworca autobusowego.

 E-8	 E-9	 E-10
 E-11	 E-12	 E-12a
<p>E-8 – „drogowskaz do plaży lub miejsca kąpielowego”, E-9 – „drogowskaz do muzeum”, E-10 – „drogowskaz do zabytku jako dobra kultury”, E-11 – „drogowskaz do zabytku przyrody”, E-12 – „drogowskaz do punktu widokowego”, E-12a – „drogowskaz do szlaku rowerowego”.</p>		

WIDZISZ WYPADEK – CO ROBIĆ?

Jeżeli zauważyłeś wypadek drogowy nie wpadaj w panikę, opanuj strach i wstyd.
Powiadom służby ratownicze.

ZADZWOŃ – TE TELEFONY SĄ BEZPŁATNE:

- 112** – NUMER ALARMOWY (Z TELEFONU KOMÓRKOWEGO)
- 999** – POGOTOWIE RATUNKOWE,
- 998** – STRAŻ POŻARNA,
- 997** – POLICJA.

Twój komunikat musi być krótki i rzeczowy – naucz się przekazać informację dyżurującemu ratownikowi. Twój telefon może uratować komuś życie, a rzeczowy komunikat przyspieszy akcję ratunkową.

Przykładowy komunikat:

- nazywam się Marek Nowakowski, mam 12 lat, mieszkam w Poznaniu przy ul. Nowej 3/7,
- jestem na wycieczce rowerowej w miejscowości Mosina; zauważyłem, że na skrzyżowaniu ulic Cicha i Kolejowa ma miejsce wypadek drogowy,
- dzwonię z telefonu komórkowego nr 605-532-932,
- kierowca samochodu osobowego marki Opel koloru czerwonego, numer rejestracyjny PO 12345 potrafił jadącego motorowerem młodego chłopaka,
- motorowerzysta leży na jezdni, jest przytomny i rozmawia, ale nie może się ruszyć, mówi, że bołą go plecy, z głowy cieknie mu krew,
- kierowca samochodu wyszedł z samochodu i pobiegł w stronę dworca kolejowego,
- samochód stoi na jezdni i blokuje przejazd,
- co mam robić dalej ?
- czy mogę się rozłączyć ?

JAK SIĘ ZACHOWAĆ NA MIEJSCU WYPADKU:

- zabezpiecz miejsce wypadku, tak aby inne pojazdy nie najechały na to miejsce,
- rozeznaj sytuację (ilość osób rannych, ich stan itp.) i powiadom służby ratownicze,
- pozostań na miejscu,
- w miarę posiadanych umiejętności udziel pomocy poszkodowanym.

MOŻESZ SAM UDZIELIĆ POMOCY.

Będąc na wycieczce, na podwórku, w szkole zawsze może stać się coś nieprzewidzianego – ktoś może się skaleczyć lub przewrócić się i doznać obrażeń ciała. Możesz pomóc. Udzielenie pierwszej pomocy polega na opatrzeniu zranień, zabezpieczeniu ran i złamań przed większymi komplikacjami, a także na zapewnieniu poczucia bezpieczeństwa poszkodowanemu.

Niektóre czynności możesz wykonać sam, korzystając z podręcznej apteczki;

- na drobne skaleczenia przyklej plaster,
- duże skaleczenia lub rany okryj gazą opatrunkową i owiń bandażem lub trójkątną chustą,
- nie wyjmuj tkwiących w ranie ciał obcych – drzazg, gwoździ itp..
- nie przemywaj ran żadnymi płynami,
- na silnie krwawiącą ranę przyłóż gazę i mocno uciśnij bandażem, aby zatrzymać krwawienie,
- rękę, która doznała urazu, należy zabezpieczyć – unieruchomić, np.. wykorzystując odzież poszkodowanego lub trójkątną chustę, nogę (zwichnięcie, złamanie) przywiąż do nogi zdrowej – bandażem lub chustą.